

Divi Thomae Aquinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum passio doloris fuerit in anima Christi quantum ad superiorem
rationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

Cap. 9. a me-
sio illius
tom. 5.

AD QVARTVM dicendum, qd fm August. 14. de Civit. Dei, impassibilitas dupliciter dicitur. Vno modo, fm quod priuat affectiones, quæ accidunt contra rōnem, & mentem perturbant. Alio modo, fm qd excludit omnem affectum. Accipitur ergo passio in prædicta auctoritate secundum quod primæ impassibilitati opponitur, non autem fm, quod opponitur secundæ, & sic solummodo in Christo fuit.

AD QVINTVM dicendum, qd Christus fm animā intellectiuam fuit angelis superior, habuit tamē appetitum sensitiuum, secundum quem passiones ei inesse poterant quem angeli non habent.

AD SEXTVM dicendū, qd in primo homine fuerūt aliqua passiones, vt gaudiū, & amor quæ sunt respectu boni, nō autē dolor, vel timor quæ sunt respectu mali, & hæc ad præsentē infirmitatē pertinet, quā Adā non habuit, Christus autem voluntarie assumpsit.

AD SEPTIMVM dicendū, qd in Christo fuit verale sio corporis, & verus sensus lesionis: ipse. n. fm diuinitatē est summū bonū cui nihil subtrahi pōt, non autem fm corpus. Verbum autē Hilarij, vt qdam dicunt, postmodū est ab ipso retractatum. Vel pōt dici, quod ideo dici Christū sensum pœnæ non habuisse, non quia pœnā non sentierit, sed quia sensus iste non peruenit vsque ad rationem immutandā.

AD OCTAVVM dicendū, qd ex hoc ipso, qd anima glorificata est fm cōmūnem cursum, corpus ei vnitum gloriosum efficitur, & impassibile lesionis. vnde dicit Aug. in epistola ad Dioscorum. Tam potenti natura Deus fecit animā, vt ex eius plenissima beatitudine, quæ in fine tēporum sanctis pmititur, redūderet in inferiorē naturā, quod est corpus, non beatitudo quæ fruētis, & incorruptionis vigor. Sed Christus in sua potestate habens animam suam, & corpus, propter virtutē diuinitatis ex quadam dispensatione, & habebat in anima beatitudinē, & in corpore passibilitatem, verbo permittere corpori id, quod est sibi proprium, vt Damasc. dicit. vnde singulare fuit in Christo, vt ex plenitudine beatitudinis animæ non redundaret gloria in corpus.

AD NONVM dicendū, quod bonū hominis. Stoici non appellabant nisi illud, quo homines boni dicuntur, scilicet virtutes animi. Reliqua vero sicut corporalia, & ea quæ sunt fortunæ exterioris, non appellabant bona: sed commoda, quæ tamen Peripatetici bona appellabant, sed minima: virtutes autem maxima bona. Quæ differentia non erat, nisi secundum nomina. Sicut enim ex minimis bonis secundum Peripateticos, ita ex commodis secundum Stoicos aliqui motus in animo sapientis oriuntur, licet non rationem perturbantes. Et sic nō est verum, quod in animo sapientis ex solo defectu virtutis possit tristitia oriri.

AD X. dicendū, qd quāuis latio corporis in Christo non fuerit nolente ratione, fuit tamen contra appetitum sensualitatis, & sic fuit ibi tristitia.

AD XI. dicendū, quod Chryostomus loquitur de latione qua aliquis efficitur miser: qua scilicet priuatur bono virtutis. Non autē ex sola tali latione passio tristitiæ in sapientem oritur, vt dictum est. vnde ratio sequitur.

ARTICVLVS IX.

Vtrum doloris passio fuerit in anima Christi, quantum ad superiorem rationem.

NONO queritur, vtrum passio doloris fuerit in aia Christi quantum ad superiorem rationē. Et

videtur quod non. Tunc enim homo conturbaretur & a passione deducitur, quando commotio passionis vsque ad rōnem pertingit: perturbari autē & a passione deduci, nō est aliquid sapientis. cū ergo Christus fuerit sapiētissimus, videtur quod in ipso dolor vsque ad superiorem rationem non peruenit.

¶ 2 Præt. Vnaquæque potentia delectari dicitur secundum conuenientiam proprii obiecti. ergo & dolor alicui potentia attribui non debet, nisi propter nocumentum quod accidit ex parte obiecti: sed respectu rerum æternarum quæ sunt superioris rationis obiecta, Christus nullum defectum, vel impedimentum patiebatur. ergo in superiori ratione Christi, passio doloris non fuit.

¶ 3 Præt. Secundum Aug. 14. de Civ. Dei, dolor pertinet ad corporales passiones. ergo dolor non pertinet ad aiam nisi secundum quod est corpori cōiuncta: sed secundū rōnem superiorem anima corpori non coniungitur, cum secundum Philos. 3. de anima, intellectus nullius corporis actus sit. ergo in ratione superiori dolor esse non potest. Sed dicendū, quod ratio superior non coniungitur corpori per operationem, coniungitur tamen ei, ut forma.

¶ 4 SED CONTRA, Secundum Philos. in lib. de Som. & Vig. eiusdem est potentia & actio. si ergo actio intellectus est animæ absque communicatione corporis, & potentia intellectiua erit animæ non secundum quod coniungitur corpori, & ita ratio superior non erit corpori coniuncta, ut forma.

¶ 5 Præt. Secundum Damasc. passio est moralis rationalis animæ & appetitiue: sed dolor & tristitia. & huiusmodi sunt quædam passiones. ergo in superiori rationis non fuerunt in Christo.

¶ 6 Præt. Secundum August. 14. de Civit. Dei, dolor vel tristitia est eorum, quæ nobis nolentibus accidunt: sed Christus per superiorem rationem volebat suam passionem corporalem, neque aliquid contra eius voluntatem accidit, quæ perfectiōne diuinæ voluntati erat conformis. ergo in superiori ratione in Christo tristitia, vel dolor non fuit. Sed dicendum, quod ratio superior, ut ratio, volebat corporis passionem, non autem, ut natura.

¶ 7 Sed contra. Eadē potētia est ratio, ut est cōsiderata & ut natura: diuersa enim cōsideratio substantiæ rei nō variat. si ergo rō superior, ut ratio, volebat & ut natura volebat. eadē potētia simul & ut mel aliqd volebat & volebat, quod est impossibile.

¶ 8 Præt. Secūdu Philos. delectationi quæ est in cōsiderādo, nulla tristitia est opposita vel cōtraria: delectatio autē superioris rōnis est in cōtemplando æterna. ergo in ea nō pōt esse aliquis dolor vel tristitia: hæc. n. tristitia siue dolor delectationi cōtrarietate opponeret, & ita in anima Christi, secūdu superioriorior rationē passio doloris vel tristitiæ non fuit.

¶ SED CONTRA est, quod in Psal. 75. dicitur. Repleta est malis anima mea. glossa non vitij: sed doloribus. ergo in qualibet parte animæ Christi fuit dolor, & ita in superiori ratione.

¶ 2 Præt. Satisfactio respondet culpæ: sed Christus sua passione satisfecit pro culpa primi hominis. cū ergo culpa illa peruenit vsque ad superiorem rationem, & passio Christi ad superiorem rationem debuit peruenire.

¶ 3 Præt. Vt dicit glossa sup illud. Repleta est malis aia mea, aia dolendo compatitur corpori cui unita est. rō, dicit respectum ad corpus: quod patet ex hoc quod in angelis q non habent corpora sua natura.

Epist. 76. 2. n. te medicum tom. 2.

Lib. 9. ca. 15. a medio. & 18. & 19.

3. p. q. 15. art. 5.

naturaliter unita non dicimus rationem, sed intel-
lectum, in animabus autē corporibus unitis dicimus
rationem, ergo in superiori ratione, vt est ratio, fuit
dolor passionis Christi.

¶ 4 Præter. Tota anima est in Aug. est in toto corpore, er-
go quilibet pars eius est corpori unita: sed ratio supe-
rior, vt ratio est quædam pars anima: ergo est corpori uni-
ta, & ira cõparatur per dolorem corpori cõparati.

RESPON. Dicendum, qd sicut ex prædictis patet,
duplex est passio, qua anima per accidens patitur.
Vna corporalis, qd incipit a corpore & terminat ad
animam secundum quod est corpori unita. Alia vero
est passio animæ, quæ causatur ex hoc, quod anima a-
liquando apprehendit ex quo appetitus mouet, cuius

B motum sequitur quædam transmutatio corporalis. Lo-
quendo ergo de prima passione, ad quæ pertinet do-
lor secundum Aug. sic dicendum est, quod dolor pas-
sionis Christi quodammodo fuit in superiori ratione
ipsius, & quodammodo non. Sūt enim duo in do-
lore, scilicet, & læsionis experimentalis perceptio:

læsiō quidem principaliter est in corpore, sed con-
sequenter in anima in quantum corpori unitur. Vnitur
autem anima corpori per suam essentiam. In essentia
vero anima omnes potentie radicantur. Et secundum
hoc illa læsiō ad animam & ad omnes partes eius in Chri-
sto, pertinebat etiam ad superiorem rationem, sicut

C quod in essentia animæ fundatur. Experimentalis
autem perceptio læsionis ad solum sensum tactus
pertinet, ut supra dictū est, loquendo vero de passio-
ne animalis, in illa sola parte animæ potest esse tristi-
tia, quæ est passio animæ proprie, ex cuius obiecto tristi-
tia contingit, per cuius apprehensionem & appetitum
tristitia contingit. Ex obiecto autē superioris rationis
in anima Christi nulla ratio tristitia accedere poterat, sicut

D ex parte æternorum, quibus perfectissime frueba-
tur. Et ideo tristitia animæ in superiori ratione ani-
mæ Christi esse non potuit. patiebatur ergo supe-
rior ratio in Christo dolore corporali, secundum
quod in essentia anima radicatur, non autem patieba-
tur tristitia animalis, secundum quod per actum pro-
prium ad æterna conspicienda respiciebat.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod tunc homo
perturbatur, & a passione deducitur, quando ratio
in propria operatione sequitur inclinationes pas-
sionis consentiendo & eligendo. dolor autem cor-
poralis non peruenit ad superiorem rationem ani-
mæ Christi immutando eius propriam rationem:
sed solummodo, ut radicatur in essentia, ut dictum
est, & ideo ratio non sequitur.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamuis dolor nõ fue-
rit in superiori ratione animæ Christi per comparationem
ad proprium obiectum, fuit tamen in ea secundum quod com-
paratur ad propriam radicem, quæ est animæ essentia.

AD TERTIUM dicendum, quod potentia potest esse actus
corporis dupliciter. Vno modo, in quantum est poten-
tia quædam. Et sic dicitur esse actus corporis in quantum in-
format aliquod organum corporale ad actum pro-
prium exequendum: sicut potentia visiva perficit ocu-
lum ad exequendum actum visionis. Et sic intellectus
nõ est actus corporis. Alio modo, ratione essentia
in qua fundatur. Et sic tam intellectus quam anima po-
tente corpori coniunguntur, ut forma, in quantum sūt
in anima, quæ per sui essentiam est corporis forma.

AD QUARTUM dicendum, quod illa obiectio pro-
cedit secundum rationem potentia, non autem se-
cundum quod in essentia anima radicatur.

AD QUINTUM dicendum, quod Damascenus loquitur de passio-

A ne animali, quæ quædam passio sicut in proprio subie-
cto est in appetitu sensuali: sed est in apprehensiuo
quali causaliter, in quantum ex obiecto appreheso mo-
tus passionis in appetitu consurgit. Sunt autē & in
appetitu superiori aliquæ operationes consimiles
passionibus inferioris appetitus, ratione cuius simili-
tudinis nomina passionum aliquando angelis, vel
Deo attribuntur, vt Augustinus dicit 9. de Ciuitate Dei. Et per
hunc modum quandoque tristitia dicitur esse in superio-
ri ratione quantum ad apprehensiuam, & appetiti-
uam. Sic tamen non dicimus fuisse dolorem in su-
periori ratione animæ Christi: sed secundum, quod
in essentia animæ radicatur, vt dictum est.

AD SEXTUM dicendum, quod obiectio illa probat in
ratione superiori non fuisse dolorem, secundum quod
per propriam operationem ad suum obiectum cõ-
paratur: sic enim nihil ea nolente accidit.

AD SEPTIMUM dicendum, quod distinctio illa qua distin-
guitur ratio, vt ratio, & ratio, vt natura, dupliciter po-
test intelligi. Vno modo, ita quod ratio, vt natura, di-
catur ratio secundum quod est natura creaturæ rationalis,
prout scilicet fundatur in essentia anima dat esse natu-
rale corpori: ratio vero, vt ratio, dicatur secundum id,
quod est proprium rationis in quantum est ratio, &
hoc est actus eius, quia potentia definiuntur per
actus. Quia igitur dolor non est in superiori ratio-
ne prout in actum proprium cõparatur ad obie-
ctum, sed secundum quod in essentia animæ radica-
tur, ideo dicitur quod superior ratio patiebatur do-
lorem, vt natura, non autem vt ratio. Et est simile
de visu, qui fundatur super tactum, in quantum or-
ganum visus est organum tactus. vnde dupliciter
visus potest pati læsionem. Vno modo per actum
proprium, sicut cum ab excellenti luce visio obtu-
ditur, & hæc est passio visus, vt visus. Alio modo
prout fundatur in tactu, vt cum oculus pungitur,
vel aliquo calore dissoluitur. Et hoc non est passio
visus, vt est visus, sed vt est quidam tactus. Alio modo, po-
test intelligi prædicta distinctio, vt dicamus rationem,
vt naturam intelligi, secundum quod ratio compara-
tur ad ea, quæ naturaliter cognoscit, vel appetit. Rati-
onem vero, vt rationem, secundum quod per quan-
dam collationem ordinatur ad aliquid cognoscendum,
vel appetendum, eo quod rationis est proprium con-
ferre. Sunt enim quædam quæ, secundum se considera-
ta sunt fugienda, appetuntur vero secundum ordinem ad
aliud, sicut fames, & sitis secundum se considerata
sunt fugienda, prout autem considerata sunt, vt vilia
ad salutem animæ, vel corporis, sic appetuntur. Et sic
ratio, vt ratio de eis gaudet, ratio vero vt natura, de eis
tristatur. Ita etiam passio corporalis Christi in se cõ-
siderata fugienda erat. vnde ratio vt natura de ea cõrri-
statur, & eam volebat, prout vero ordinabatur
ad salutem humani generis, sic bona erat, & appetibi-
lis, & sic ratio, vt ratio, eam volebat, & inde gaude-
bat: sed hoc non potest referri ad rationem superiorē,
sed ad inferiorē tantum, quæ his, quæ sunt corpo-
ris intendit sicut proprio obiecto. vnde in passione
corporis potest ferri, & absolute, & cum collati-
one: sed ratio superior non intendit his, quæ sunt corpo-
ris sicut obiectis, sic non intendit solis æternis: ad
corporalia vero respicit de eis iudicando per rationes
æternas, quibus nõ solum conspiciendis, sed cõsulē-
dis intendit. Et ita ratio superior non respiciebat ad cor-
poris passionem in Christo, nisi in ordine ad rationes
æternas secundum quas de ea gaudebat in quantum erat
Deo placita. vnde nullo modo ratione proprie ope-
ratur. dicitur S. Tho. NNN 4 ratio-

de Trinitate
lib. 6. ad
quæst. 10.

de Ciuitate
Dei. in
lib. 9.

de habitibus
quæst. 1.

de habitibus
quæst. 1.

Christus
minis. et
em ratio-
nem de

est malis
cuius
quod patet
proportio
natura.

et 9. circa
nem. 10. 5.

in corp. an.

rōnis tristitia, vel dolor in superiori rōne cadebat. Nō autē est incontinentiēns, vt eadem potētia idem velle in ordine ad alterum, qd non vult fm se: quia potest esse, quod id, quod non est in se bonum, ex ordine ad alterum accipiat quādam bonitatem, quamuis hoc non habeat locum in superiori rōne in Christo, respectu passionis corporis ad quā non ordinatur, nisi vt ad voluntatē, vt ex dictis patet.

In ista ex solut.

Ad OCTAVVM dicēdū, qd cōsideratio potē causare delectationē dupliciter. Vno mō ex parte operationis, q̄ est cōsideratio: & sic delectationi quē est in considerando nulla tristitia opponitur, vel contrariatur: q̄ huic cōsiderationi quā est causa delectationis non est aliqua cōsideratio cōtraria, q̄ sit causa tristitiæ: oīs.n. consideratio delectabilis est. Non sic autē est ex parte sensus: quia fm operationes sensus contingit, & tristitia, & dolor, sicut ex tactu conuenienti delectamur, ex tactu aut nocui, dolemus. Alio mō facit delectationē ex parte cōsiderati, in quantum, si aliquid cōsideratur, vt bonum vel vt malum. Et sic ex cōsideratione potē accidere delectatio, & tristitia contraria: sic enim, & ipsum non intelligere tristitiam causat, in quantum cōsiderat, vt quoddā malum, secundum se vero non causat, nisi negationem delectationis. Non tamen hoc modo dicimus dolorem esse in superiori ratione animæ Christi: sed prout in essentia animæ radicatur.

Ad ID VERO, quod primo in contrarium obijciatur, dicendum, qd gloss. non dicit, quod anima Christi sit repleta tristitia, sed quod est repleta doloribus secundum, quod compatitur corpori. Et sic non oportet, quod passio doloris pertineat ad rationē superiorem, nisi secundum quod est in essentia animæ: sic enim corpori vnitur.

Ad SECUNDVM dicēdū, qd passio Christi nō esset satisfactoria, nisi in quantum est voluntarie ex charitate suscepta. Et sic nō oportet, qd dolor sit in superiori parte rōnis Christi respectu proprie operationis, sicut in Adā fuit culpa p operationē superioris rōnis: quia ipse motus charitatis patiens, qui est in superiori parte rōnis, respondet in satisfactione ad id, quod fuit in culpa fm superiorem rationem.

Ad TERTIVM dicēdū, qd in rōne duo intelliguntur, scilicet participatio quādam intellectualis veritatis, & iterum intellectus obumbratio, vel defectus. Defectus ergo intellectualis virtutis consequitur animā secundum, quod vmbilis est corpori: sed intellectualis virtus inest ei secundum, quod non est sub corpore depressa, sicut alie formæ materiales. Et ideo cum operatio rationis inest animæ, secundum quā participat virtutem intellectualem, non exercetur talis operatio corpore mediante.

Ad QVARTVM dicendum, quod ratio, vt ratio, non nominat aliquam potentiam ab alijs distinctā a ratione, vt natura est, sed nominat quendam modum considerandi ipsam potentiam. Quamuis autem secundum aliquem modum considerandi passio non pertineat ad aliquam potentiam animæ, non tamen excluditur quin anima patiatur.

ARTICVLVS X.

Vtrum per dolorem passionis, qui in superiori ratione Christi erat, gaudium fruitionis impediretur, & contra.

3. p. q. 46. art. 8.

DECIMO queritur, vtrum per dolorem passionis, quod erat in superiori ratione Christi, impediretur gaudium fruitionis, & e converso. Et videtur quod sic. Beatitudo enim magis proprie est in anima, quā in corpore: sed corpus nō potē dici beatū, vel glorio-

sum simul dū patit: quia impassibilitas ad gloriā corporis pertinet, ergo nec in rōne superiori. Christi potuit esse simul passio doloris & gaudium fruitionis.

¶ 2. Pre. Philosoph. dicit in 7. Eth. quod delectatio quālibet expellit tristitiam contrariam, si autē vehementer sit, expellit omnem tristitiam: sed delectatio quālibet superior ratio anime Christi fruebatur diuinitate fuit vehementissima, ergo expulit a Christo omnē tristitiam & dolorem.

¶ 3. Pre. Ratio superior limpidius contempletur, sicut Paulus in rapto: sed ex ueri cōtemplatione anima Pauli abstracta fuit a corpore nō solum quantum ad operationem rōnis, sed etiam quantum ad operationes sensibiles. ergo & Christus nec secundum rōnem nec secundum sensum, aliquem dolorem sustinuit.

¶ 4. Pre. Ex forti causa sequitur fortis effectus: sed operatio anime est causa corporalis immutationis, sicut patet quod ex imaginatione retribuitur, vel delectabilis corpus disponitur ad frigus vel ad caliditatem, cum ergo in anima quantum ad superiorem rationem fuerit vehementissimum gaudium, videtur quod corpus fuerit ex hoc gaudio immutatum, & ita dolor nō potuit esse nec in corpore, nec in superiori ratione, secundum quod est corpori vnita.

¶ 5. Pre. Visio Dei in sua essentia est efficacior, quā visio Dei in subiecta creatura: sed visio quā mouit Deū in subiecta creatura, fecit, ut non afficeret fame quadragenario ieiunio, ergo multo fortius visio Dei in sua essentia quā Christo conuenienter secundum superiorem rationem, omnem corporalem afflictionem remouit, & sic idem quod prius.

¶ 6. Pre. Idem quod est in summo, a quo nō potest fieri recessus, non patitur contrariū perturbationem, sicut calor ignis qui est in summo non patitur permissiōem frigoris, quamuis calor ille sit transmutabilis: sed gaudium fruitionis fuit in suspensione ratione in summo, etiam immutabiliter, ergo nō potuit ibi aliqua permissio doloris.

¶ 7. Pre. Homo beatificatur & secundum animam & secundum corpus: utramque autem beatitudinē peccatū amisit, in Christo autē fuit restituta humana natura ad beatitudinem anime, quā cōstituit in hoc quod superior rō diuinitate fruebatur, ergo multo magis fuit restituta ad beatitudinem corporis immutabilis, & ita et nec fm corp⁹ in eo dolor fuit, sicut nec in rōne superiori, secundū quod corpori vnitur.

¶ 8. Pre. Sicut anima Christi vnitur uerbo, ita & caro eius: sed si caro eius esset glorificata per vnionē ad uerbum, non posset in ea esse aliquis dolor, ergo quia superior ratio sit beatificata per vnionē ad uerbum, non poterat in ea esse aliquis dolor.

¶ 9. Pre. Secundum Aug. 12. super Genes. ad litteram, gaudium & dolor per essentiam sunt in anima, quod autem & dolor sunt contraria, cum ergo eodē modo non possint esse in eodem fm essentiam, videtur quod in superiori parte rationis nō simul potuerit esse gaudium fruitionis, & dolor passionis.

¶ 10. Pre. Dolor sequitur ex apprehensione non conueniens, sed non ui, gaudium ex apprehensione conueniens: sed nō est possibile simul apprehendere non conueniens, quia contingit unum solum intelligere, secundum Philosophum. ergo in ratione superiori nō potuit esse simul dolor & gaudium.

¶ 11. Pre. Manus posse habet in natura integra ratio supra sensualitatem, quam in natura corrupta sensualitas supra rationem: sed in natura corrupta sensualitas trahit post se rationem, ergo multo fortius in